IT-TIELET KTIEB SETTEMBRU
TAS-SBATAX-IL SENA 1941

IL-MALTI

QARI

LI TOĦROĠ

Il-"Għaqda tal-Kittieba tal-Malti"

KULL TLIET XHUR

X'FIH DAN IL-GĦADD

X'nixtiequ	Editorjal
Il-Gwerra	Ġ. Chetcuti
Paċi u Gwerra	Dun Karm
B'Tifkira tas-Sur Fons M. Galea	Prof. Dun P.P. Saydon
Ħobżna ta' Kulljum	Ġ. Galea, M.D ,D.PH.
E. Boats	Dun Karm
Il-Għarqa	P. Pawl Tabone O.F.M.
Il-Għolja	Ġ. Pisani
Edukazzjoni Nisranija	Ż. A.
"Air Raids" bil-lejl	J. Delia S.J.
Missirijietna u Aħna	Brother Amedy
Ilħna ta' Qniepen	Ġ. Chetcuti
Għanjiet in-nies b'ġieħ lil San Duminku	MAG.
Musbieħ il-Lejl	Ġ. Chetcuti

IL-MALTI

QARI LI TOĦROĠ *IL-GĦAQDA TAL-KITTIEBA TAL-MALTI* | SETTEMBRU 1941

X'NIXTIEQU

Kien għall-ħabta ta' nżul ix-xemx, fix-xahar ta' Ġunju li għadda. Għalkemm, ma' tul in-nhar, ix-xemx kienet għamlet tagħha, issa kienet għaddejja fewġa friska li tnissik il-għomma ta' qabel.

Qbadna t-triq bejn ir-raħal, fejn qegħdin bħalissa, u r-raba ta' madwaru, daqqa nħarsu lejn id-dija tax-xemx li tħammar fis-sema ma' l-inżul tagħha, u daqqa lejn xi għalqa fejn il-bdiewa kienet qiegħda tarfa' mix-xogħol.

F'nofs għalqa kien hemm il-qiegħa, u f'rokna tal-għalqa daqsxejn ta' razzett, fejn raġel li kien refa' mid-dris u xebba li kienet miegħu, daħħlu l-bhejjem.

Aħna li dejjem ħabbejna l-biedja u l-ħajja tar-raba' waqafna nħarsu, u dawk it-tnejn min-nies, li nzertaw minn tagħna għall-aħħar, malli daħħlu l-bhejjem, ħarġu u resqu lejn il-ħajt fejn konna aħna u, wara tislima bdew jitħaddtu fuq is-sengħa tagħhom.

F'daqqa waħda mill-għorfa tar-razzett joħorġu jiġru ferħ ta' qattus, kollu logħob u tbaħrid, u nitfa ta' ġeru sufi, donnu boċċa, u t-tnejn, donnhom bl-imħatra min jasal l-ewwel, ġew ma' ġenb ix-xbejba, jaqbżu u jiddendlu magħha.

Ix-xebba ħarset lejna, tbissmet u qalet: "Koss iż-żgħir dejjem ħelu"; u bħal biex turina li hi kienet tħobb u mdorrija tosserva, wara l-qbiż tal-gidjien, it-tkabris tal-ġriewi, u t-tixbit tal-qtates, bdiet issemmi wkoll xi ward irqiq li jiftaħ bl-eluf mas-sisien, ma' xi gifun tas-saqwi u kull fejn isib ftit trab niedi ġo l-aħrax tal-blat: u qalet kliem għaqli fuq it-tifsila ta' dak il-ward, it-taqsim tal-weraq, il-lwien imżewqa u fuq ir-riħa ħelwa li xi drabi jarmu. Missierha, mgħaxxaq, jismagħha.

Stagħġibna, ngħidu s-sewwa, bid-dehen ta' dik ix-xbejba, xtaqnilha l-ġdid u l-hena, sellimna lill-waħda u lill-ieħor u tlaqna.

"Koss iż-żgħir dejjem ħelu". Il-kelma tat-tifla laqtitna u daħħlitna fi ħsieb: Iż-żgħir dejjem ħelu, mhux biss fil-għalqa tas-saqwi u fil-ġens ta' l-annimali, iżda wkoll fil-għalqa tal-letteratura, jiġifieri fit-tifsir bil-kitba tal-ħsebijiet u ta' l-imħabbiet ta' ġens il-bniedem.

Ħsebijiet żgħar, iżda mimlijin bid-dawl u bil-ħeġġa; dehriet ċkejkna, iżda mlewna u mżewqin tajjeb; ġrajjiet qosra, iżda mwiegħra, tal-ħajja minsuġin b'medd qawwi, tas-saħħa, u b'tagħma ta' mħabba, ta' tjieba u ta' ħlewwa, għandhom il-ħajr tagħhom u jaħdmu fuq il-moħħ u fuq il-qalb bħalma ħwejjeġ oħra rqaq jaħdmu fuq il-għajnejn u s-sensi l-oħra.

U ħafif bħal leħħa ta' berqa għadda ħsieb minn ġo ħsiebna: Fil-letteratura maltija li qiegħda tissawwar u titrawwem ġmielha għandna għadd sabiħ ta' xogħlijet, ngħidilhom hekk, tal-qabda, li riedu ż-żmien biex jinħadmu u jridu ż-żmien u l-ħsieb biex jinqraw sewwa; iżda xogħlijiet żgħar ta' poeżija, li jogħġbu u jgħallmu bla ma jdejqu, u ta' proża wtieqa li jinqraw kull waħda f'għaxra jew ħmistax-il minuta, ma għandniex.

Il-letteraturi ta' ġnus oħra kollha għandhom minn dawn il-ġabriet ta' stejjer żgħar, u huma dejjem il-għaxqa tat-tfal bejn it-tmienja u l-erbatax-il sena, u xi drabi tal-kbar ukoll. Ġnien qatt ma hu sħiħ u mimli jekk mal-ward il-kbir ma hemmx iż-żgħir ukoll. Tgħid ikollna min jindaħal għal dan ix-xogħol ta' fejda u ta' thennija? Naħseb li jkollna.

Xogħol ftit iebes, għax mhux għalkemm tikteb storja ċkejkna jew ħrafa li tkun imdaqqsa mal-ħsieb, imżewqa fil-lwien, ħelwa fil-gost u fuq kollox bnina fit-togħma li tħalli; imma fost iż-żgħażagħ imrawma, li jixtiequ jagħtu xejra tajba liċ-ċkejknin fil-ġibdiet tal-qalb, u fit-tiswir tal-ħsieb, nittamaw li jkun hemm min jindaħal u jindaħal bil-fehma li jirnexxi.

Dan hu li b'qalbna kollha nixtiequ.

IL-GWERRA

Meta quddiem għajnejja taqa' l-qerda,
Is-serq li jsir, il-ħażen u l-mibegħda,
Il-għaks u l-ġuħ li ġġib; familji mxerrda
Mill-mewt beżgħana, jiġru b'qalb imriegħda,

Nisħtek, ja Gwerra. Int ma tafx bi ħniena.
Bil-għajb tad-demm tebbajt il-ġieħ taż-żmien
U bdilt fi dbiba l-bniedem. Saħta w hjiena
Tiġbor ġo fik: int qridt l-għelm tal-ħelsien.

Nisħtek xħin nara jmutu, qtajja qtajja,
Suldati, b'ħarsa minn ta' wġigħ u biża',
Imma nisħtek minn qalbi xħin il-ħajja
Nara tinqered ta' tfal żgħar u nisa.

Għatxan għall-ġid, il-ħsieb tal-bniedem sferra,
Lil Alla nesa, u ftakar fik, ja Gwerra.

Ġużè Chetcuti

B'TIFKIRA TAS-SUR FONS M. GALEA

MA MIETX
U MA JMUT QATT GĦAL KOLLOX
MIN QALBU U RUĦU JĦALLI
F'GĦEMEJJEL KBAR U ĦANINA.
ĦABB LIL MALTA
BĦALMA ĦABB LIL ALLA
GĦÂN IL-FOQRA L-ĦBIEB TA' KRISTU
ĦENN GĦALL-ĦADDIEMA L-ISĦAB TA' KRISTU
GĦOŻŻ L-ILTIEMA L-ULIED TA' KRISTU
WERA T-TRIQ LILL-GĦONJA
IL-QADDEJJA TA' KRISTU
ĦABB LIL KULĦADD BĦALA ĦLEJJAQ TA' ALLA
MIS-SEMA JIBQA' JĦOBBNA
U B'IMĦABBTU JIBQA' JGĦIX MAGĦNA.

GĦADDA JAGĦMEL IL-ĠID.
L-IBLIET U L-IRĦULA
IL-KBAR U Ż-ŻGĦAR
IL-FOQRA U L-ILTIEMA
ĦASSEW L-ID ĦANINA TIEGĦU
TFARRĠU BIL-ĦLEWWA TA' KELMTU
THENNEW BIT-TBISSIMA TA' FOMMU
U ISSA LI L-MULEJ
SEJJAĦLU MIEGĦU FIS-SEMA
ĠID AKBAR
JISTENNEW MINN GĦANDU
DAWK KOLLHA LI ĦABBEWH U ĦABBHOM
FID-DINJA.

P. P. SAYDON

PAĊI U GWERRA

DEHRIET

Kont waħdi ġo kamarti,
Għajnejja magħluqin u rasi mdendla
Fuq kitba li ma stajtx intemm bis-sliema.
Waqajt lubien
U ħsiebi ġarrni fuq il-ġwienaħ tiegħu
Fil-bogħ'd, fuq art xemxija.
Kien hemm djar sbieħ, djar hienja
Fuq dik l-art donnha ħolma,
U mit-twieqi mberrħin kienet tinsama'
Ħelwa, rżina, ferrieħa.
Il-għanja ta' l-Imħabba.

Kien hemm fil-qrib xi ġonna,
Ġonna saħħara, fejn il-ħdura sfiqa
Kienet xhieda ta' ħidma għalenija
Ta' mħuħ u ta' dirgħajn dejjem f'sikkithom:
U mal-ħdura sabiħa
Tlellix ta' ward ifuħ, żanżin ta' naħal,
Ilħna ta' tfal godlija w għana ħelu
Ta' għasafar bl-eluf.

U rajt fil-bogħ'd irħula
Ħajjin bil-ħsejjes ta' ħidmiet bla għira,
U madwarhom
Raba' jmewweġ biż-żara' w ħbula jħammru
Bis-silla tagħna li max-xemx titbewwes.

Ħarist 'il fuq biex nara jekk is-sema
Kienx jaqsam magħna dak il-ġid u l-hena:
U rajt ħaġa tal-għaġeb:
Fuq l-ikħal mingħajr tebgħa,
Imżejjen bl-oħla dawl ta' xemx ħanina
Kien hemm miktuba—mill-idejn ta' l-anġli?—
Il-kelma "PACI."

* * *

Fil-ħin waqgħet bħal dalma
U ħsiebi ġarrni fuq il-ġwienaħ tiegħu
Ġo belt imdaħħna mingħajr ward u siġar.
U jiena smajt
Ħsejjes ta' ħidma mingħajr sliem u hedu,
Kliem imgħaġġel, theddid, amâr ta' qilla,
Taħdit mintaħt il-lsien f'xi rokna mwarrba
Minn nies b'għajnejhom jibru minn ġol-maskra.

Tnehidt u ħassejt rogħda
Tiġri ma' ġismi kollu. Leħen kiebi
wissieni b'kelma ħelwa: agħar bil-bosta
Għad tisma' u tara. Fuq il-ġwienaħ tiegħu
Eħfef mir-riħ ġarrni bla kelma ħsiebi
F'sala sabiħa ta' palazz mill-isbaħ.

Fuq mejda kbira
Kien hemm l-għodda tal-kitba, u tnewweb magħha,
It-tifkira miktuba
Ta' li kien għadda f'dik is-sala sbejħa.
Bellus għani
Kien jiksi s-siġġijiet madwar il-mejda
Li kellhom id-dirgħajn milwija ħelu
Biex ma jaħqrux lil min jintasab fihom:
Iżda la fuq il-mejda
Anqas imkien fis-sala
Ma kienet tidher ta' Min ħabb is-Sewwa
Ix-xbieha mnikkta fuq salib imsammra.

Sew sew kif kien imwaqqat,
Rajt jinġemgħu xi nies, wiċċhom daħkani;
Iżda minn ħbub għajnejhom kienet tixref
Il-fehma mdardra ta' kull wieħed minnhom.
B'nofs daħka fuq xofftejha,
Kienet għassiesa ta' l-ibwieb il-Ħjiena;
Qaddejja tagħha, l-Għawġ, il-Qerq, il-Gidba.
Jien qatt ma fhimt daqs dak-in-nhar kemm tista'
Il-Kelma taħbi dak li minnha tfisser
U turi ħaġa b'oħra:
Fit-taħdit ta' kullħadd imħabba u tjieba;
Fil-kenn tal-ħsieb, għira, mibegħda u qilla.

Stħajt u tbikkimt: minn xfar għajnejja qabeż
Jaħraq id-dmugħ, u xtaqt—Mulej, aħfirli!—
Xtaqt li l-art tibla' 'l dak il-ġens ħassari;
Iżda leħen widdibni:
Arfa' d-dmugħ għal ħin ieħor: għad fadallek
X'tistkerrah u x'tistmerr. U ħiemed ħiemed
Ħsiebi refagħni fuq il-ġwienaħ tiegħu
u ħadni f'belt bejn art u sema u baħar
Imdawwra kullimkien bi djar is-sengħa.

Hawnhekk smajt ħsejjes ta' nirien ivenvnu
Taħt inħajjes ibaqbqu, fwar itextex,
Ħadid iċaqċaq taħt id-daqqa tqila
Ta' mrietel qawwijin; azzar imdewweb

Jissawwab jagħrar ġo ħofriet tat-tafal
Fejn jiġġieled u jdaħħan, u fil-ġlieda
Jieħu suriet bl-eluf; twerdin ta' roti,
Tbarbir ta' ċingi u ġiri mingħajr heda
Ta' nies mitlufa f'dak il-lhiġ bla sabar;
U minn kull rokna l-Mewt, b'ixdqa bla laħam,
Tqarmeċ snienha mfarrdin f'daħka faħxija.

Ħarist fil-bogħ'd u rajt fis-sema safi
Fejn tinħadem ix-xita
—Ix-xita t'Alla li f'newbitha tinżel
Bnina w-itħejji ta' l-uċuħ il-għalel—
Jittajru eħfef mir-riħ isqra maħduma
Mill-Mibegħda u mill-Qilla, ħbub għajnejhom
Jiflu bir-reqqa fejn l-aħjar tiżżerżaq
Il-mewt magħluqa ġo l-azzar: għalihom
Minsuba 'l hawn u 'l hinn fuq l-art imhedda
Iberrqu ħluq tan-nar: mix-xtut għall-baħar
U mill-baħar għax-xtut tnewweb il-leħħa
Kiefra, qerrieda: u rajt knejjes jiġġarrfu
U djar jitkissru, bastimenti mċarrta
Imilu fuq il-mewġ u l-mewġ jiblagħhom.
Rajt nies miblugħa, mingħajr demm f'ħaddejha,
Taħrab minn djarha biex tiskenn ġo ħofra
Ħanina aktar mill-bniedem.
U smajt tnehid ta' nisa,
Nigħi ta' trabi u krib ta' xjuħ u morda,
Fil-waqt li mill-mejtin ma' l-art imxewlħa
Kienet tielgħa niġġiesa
L-intiena tat-taħsir.
Tkexkixt u qalbi kesħet:
Ridt nibki; iżda d-dmugħ, faraġ tan-niket,
Ma ħariġx minn għajnejja;
Ħarġet iżda minn qalbi
Għajta maħduma minn dagħdiegħa ħarxa.
F'dik it-telfa,
Ħarist il-fuq fis-sema
Biex nara; jekk ewwilla f'dak il-għoli
Kienx hemm xi ħjiel ta' faraġ. Sħaba mdardra
Kienet tgħajjeb il-ġmiel li ħalaq Alla,
U jiena rajt id sewda
Tikteb b'ittri tan-nar fuq is-sħab ikreh
Il-kelma "GWERRA".

DUN KARM.

ĦOBŻNA TA' KULJUM

Ġorġ kien ilu fuq it-tletin sena jbigħ il-ħobż il-Belt; tletin sena fihom medda ġmielha fil-mixja tal-ħajja ta' bniedem iżda, ħlief kull nhar ta' Tnejn meta kien jarfa' mix-xogħol, Ġorġ qatt ma naqas, li filgħodu kmieni, jidħol il-Belt b'tagħbija ħobż tajjeb u sħun, ifuħ u bnin biex iqassmu lil dawk li kienu jixtru minn għandu. Ma' tul dak iż-żmien il-karettun tkisser kemm-il darba u raġa' ssewwa, il-kaxxa tal-ħobż intemmet bix-xogħol u ġġeddet, il-bhima għajjiet u tbiddlet, imma Ġorġ tal-Ħobż baqa' dejjem lieżem u bieżel imidd għonqu bi ħrara kbira għall-ħidma ta' kuljum.

Ix-xogħol kien jibda minn fil-għodu mita Sika, bint Ġorġ, kienet thejji l-ħmira għall-għaġna ta' fil-għaxija, imbagħad hi u ommha kienu joborxu u jnaddfu t-tilari, jaħslu l-bċejjeċ li jgħattu l-ħobż bihom, ifarfru d-dugħ, josomtu l-injiebi u l-istla, ihejju l-melħ, jiżnu d-dqiq u jħalltuh massmid biex, meta jidlam, Ġorġ isib kollox imħejji għalkemm jieħu x-xogħol il-forn; hu kien jagħġen bil-magna għand tal-forn, imbagħad sakemm iħalli l-għaġna titla' u jlewwet u jqatta' l-ħobż, sakemm jaħmih u jsajru, joħorġu mill-forn u jħallih jibred, kien isebbaħ u maż-żerniq tal-jum Ġorġ kien dlonk igħabbi u jimborġa l-kaxxa bil-ħobż u traku jsuq għall-Belt qabel tlugħ ix-xemx.

Ġorġ qatt ma qata' qalbu mix-xogħol, imma issa kien beda jikber u jħoss ruħu daqsxejn għajjien u xi drabi kien bħal jixtieq li kellu xi tifel biex jibgħat lilu jbigħ il-ħobż għax wara lejl imqajjem filgħodu kien beda jħoss ruħu daqsxejn mitluq, iżda Ġorġ ma kellux ħlief tifla waħda. Sika kienet żagħżugħa bieżla u bil-għaqal, miġbura d-dar, medhija bix-xogħol. Xebbiet oħra ta' żmienha kienu kollha żżewġu, iżda Sika qatt ma sabet bniedem li tħajjar għaliha aktarx għax minn wiċċha ma tantx kienet tinqala' u għalkemm kellha qalb tad-deheb u għaqal biex tbigħ, iżda kienet nieqsa mill-ġmiel li jsebbaħ il-wiċċ u jiġbed qlub iż-żgħażagħ; hija qatt ma fittxet il-frugħa u t-tlellix; kellha wiċċha twil u mgħaddam, xuftejha bla ħajr u għajnejha għalkemm jiddu bil-ħrara ta' qalbha, ma kienx fihom dik ix-xrara li tixgħel qalb min iħares lejhom.

Sika kienet tħoss għafsa ta' qalb meta tara xbejbiet oħra jiġbdu ż-żgħażagħ għal warajhom u hi qatt ħadd ma jħares lejha u mhux darba jew tnejn, miġbura fiha n-

nfisha, xtaqet li kellha min iħobbha ħalli fuqu tkun tista' tixħet il-ħrara tal-qalb tagħha; għall-ewwel hija ttamat u ħasset il-milja ta' żgħużitha tfawwar f'xenqet l-imħabba, iżda meta s-snin bdew jitgerbu waħda wara l-oħra, it-tama trażżnet, ix-xewqa naqset, il-ħrara birdet u l-qalb issabbret mill-aħjar li setghet.

* * *

Lejla waħda xħin Ġorġ kien il-forn qiegħed jaħbeż il-furnata tiegħu, il-għadu ħabat għal Malta mill-ajru bi ħruxija kbira; il-furnar u l-ħabbieża ħasbu għal rashom u niżlu jiġru fil-bir fejn kien imħaffer kenn ġewwa l-blat; Ġorġ kien se jagħmel bħalhom, iżda ftakar li dak il-ħin kellu l-ħobż tiegħu qiegħed jinħema fil-forn u ma riedx iħallih jinħaraq għal wiċċ il-għadu; bla ma qagħad jimla rasu bil-biża' tal-ajruplani, hu medd tilar fuq żewġ strippi, qabad pala u beda joħroġ il-ħobż mill-forn u jqiegħdu jibred fit-tilar.

Kienet lejla mudlama b'sema safi u mingħajr fewġa riħ; barra l-forn kien hemm ħemda li twaħħax u ma kienx jinħass ħlief iż-żaqżiq tad-dawwara u l-luqqata tal-magna li tagħġen il-ħobż imħaddma mill-bhima fil-kamra ma' ġenb il-bitħa; iżda mbagħad fis-sema beda jinstama' twerdin ta' ajruplani u l-ħoss tagħhom, daqqa mitfi u daqqa qawwi, dam qatigħ ġej u sejjer donnhom ma jridux iwarrbu minn fuq ir-raħal. Dak it-twerdin u t-tvenvin bla ma jaqta' ġej minn ajruplani li ma jidhrux, kien ikessaħ il-qalb u jqajjem tkexkixa f'kull min jisimgħu.

Ġorġ għamel ħila lilu n-nifsu u beda joħroġ il-ħobż b'ħeġġa kbira u biex igħatti l-ħsejjes tal-ajruplani kif ukoll biex iwennes lilu n-nifsu, beda jsaffar u jħabbat il-pala u l-ġebbieda fuq il-madum mikwi ta' ġewwa l-forn; kien għoddu ħareġ il-ħobż kollu meta f'daqqa waħda nstama' tfaqqigħ kbir ta' balal. Ġorġ inħasad u ħareġ jiġri fil-bitħa biex jara x'kien ġara; malli feġġ għal beraħ hu lemaħ fis-sema snug ta' dwal qawwija u 'l fuq fil-għoli ħafna, maqbud minn żewġt idwal, kien jidher ajruplan itir b'ħeffa kbira u mdawwar il-ħin kollu b'beraq ta' nirien u tfaqqigħ ta' balal.

Ġorġ baqa' jħares 'il fuq donnu msaħħar minn dik id-dehra ta' qilla, iżda f'daqqa waħda nstama' nieżel mis-sema bħal ħoss ta' tħaxwix u ta' tisfir, u minnufih Ġorġ għajjat b'uġigħ kbir u nstabat ma' l-art milqut f'rasu minn laqxa ta' balla. Il-furnar u l-ħabbieża telgħu jiġru minn ġewwa

l-bir, wasal it-Tabib, marru dawk ta' l-Ewwel Għajnuna, infaxxaw il-Ġorġ mill-aħjar li setgħu u bagħtuh l-Isptar bla telf ta' żmien.

Mas-sebħ waslet aħbar mill-isptar li Ġorġ ma kienx ħażin; martu u bintu ħadu r-ruħ, imma issa x'se jagħmlu bil-qantarejn ħobż li kellhom fit-tilari mhejjijin biex jitqassmu l-Belt? Mijiet ta' nies kienu jinqdew minn għand Ġorġ tal-Ħobż u jekk ma jmurilhomx hu, kienu jsibu ruħhom f'taħbila kbira u ħafna minnhom kellhom mnejn jibqgħu mingħajr il-ħobża ta' kuljum, barra dan, dak il-ħobż kollu jekk ma jinbiegħx dak in-nhar kien jibbies u jitħassar u jkollu jintrema. Mart Ġorġ dehrilha li aħjar jaraw isibux xi raġel li jmur ibiegħ il-ħobż għalihom u kellmu lil ħafna nies fuqhekk, iżda ma setgħux isibu bniedem li jinqala' għal dak li riduh huma għax min ma kienx tas-sengħa, min ma kienx jaf it-toroq fejn kien idur Ġorġ u min ma kienx jagħraf in-nies li jixtru minn għand Ġorġ.

Dawk iż-żewġ nisa nstarmu, ma għarfux x'jibdew jagħmlu u qalbhom ingħasret meta raw li dak il-ħobż kollu, li għalih Ġorġ kien issogra ħajtu, kien aktarx se jinħela u jintilef; iżda f'daqqa waħda Sika qamet fuq tagħha u għamlet il-ħila lilha n-nfisha:

"Immur inbiegħ il-ħobż jien, Ma!" qalet.

L-omm ġibdet xufftejha, kemmxet ħuġbejha u baqgħet ħosbiena għal ftit tal-ħin, imbagħad:

"Fejn trid tmur, binti ! f'dak il-għagħa u t-taħwid tal-Belt ?" qalet.

"Immur għax ma jixraqx li nħallu dan il-ħobż kollu jinħela. Ikun dnub jekk inħallu l-ħobż jintrema wara li missieri ra l-mewt biex ħmieh."

L-omm baqgħet bejn ħaltejn jekk tgħidx le jew iva, iżda l-bint baqgħet issus :

"Barra dan, ara fiex isibu ruħhom dawk il-ħafna nies li mdorrijin jieħdu l-ħobż minn għandna jekk nonqsuhom illum; jekk issa nħalluhom b'xejn huma kollha jitilquna u meta missieri, jekk Alla jrid ifieq u joħroġ għax-xogħol ma jsibx aktar xerrejja."

Mart Ġorġ kellha tmejjel rasha u tgħid iva.

* * *

Hija u dieħla l-Belt bil-karettun tal-ħobż, Sika lemħet dehriet li jiksru l-qalb u rat mill-qrib il-hemm li ġġib il-gwerra; hija ltaqgħet ma' familji sħaħ imbikkijin, imwerwrin

maħtufin u mifxulin, ħerġin mill-Belt iġorru kull ma jistgħu magħhom: tfal ikarkru bċejjeċ tal-għamara fuq karettuni tal-idejn, nisa jqandlu t-trabi fuq dirgħajhom, irġiel jerfgħu ħwejjeġ tad-dar fuq spallejhom; u karettuni mgħobbijin b'għamajjar, karrozzi tan-nar iġor u tagħbijiet tqal, u agħjat u taħwid u għaġla u ġiri.

F'dik il-fixla kollha bint Ġorġ ħabtet se titħawwad, imma għamlet il-ħila u baqgħet issuq għal ġewwa l-Belt, iżda mita waslet hemm u qabdet it-triq ewlenija, dehra ta' qsim il-qalb feġġet quddiem għajnejha: l-aqwa ħwienet, l-ogħna djar, l-isbaħ palazzi kienu mġarrfin borġ ġebel; minn ħdejn Misraħ San Ġwann sa ħdejn il-Palazz kien kollu ħerba waħda, ħerba li twaħħax, ħerba li tbikki: il-qalba tal-belt kienet inbidlet f'roqgħa ta' qirda u ta' waħx.

Fejn dari kien il-Qorti kien baqa' xi erba' ħitan imżakkrin u mheżhżin, mill-bqija braġ ta' ġebel, għowwied miksurin, travi mqaċċtin u żġieġ imfarrak; l-arja kienet mimlija b'għabra li toħnoq u bi dħaħen li jdemmgħu u l-art kienet miksija bi trabijiet u tjun, bi frak ta' żġieġ, karti u ċraret u b'ħafna ntietef oħra fil-waqt li riħa ta' ħruq kienet tgħatti kullimkien.

In-nies kienu jidhru maqtugħin u mwerwrin; kulħadd imgħaġġel bla ma jaf fejn sejjer, kulħadd mifxul donnu mherwel; min jibki xortih, min jara jistax jeħles xi ħaġa mill-ħerba u min jisħet il-għadu. Nies tal-ħwienet kienu miġburin donnhom ħafna rjus maqtugħa ħdejn fejn kellhom in-negozji tagħhom li issa saru tlief, u suldati u pulizija u nies tax-xogħol jiġru min-naħa għal oħra, imexxu n-nies, iġarrfu ġebel se jaqa' u jwarrbu kull ma jistgħu jeħilsu mit-tiġrif.

Ħdejn il-Qorti u qrib San Ġwann kien qiegħed jaqbad ħruq kbir, u qtajja' ta' pulizija u ġlejjeb ta' suldati kienu jiġru min-naħa għal oħra bil-manki f'idejhom ibixxu u jtajru b'saħħa kbira gliegel ta' ilmijiet fuq in-nirien, fil-waqt li ftit il-bogħod il-ħsejjes tal-magni li jħaddmu l-pompi kienu jtarrxu lil kull min jersaq lil hinn.

F'din il-geġwiġija kollha Sika tħawdet u tfixklet, baqgħet ma tafx x'tibda tagħmel jew fejn tmur; dak il-għagħa u dik il-fixla tawha f'rasha; il-pulizija bdew igħajtulha biex tfittex issuq u twarrab min-nofs, iżda l-bhima bdiet tonfor u t-toroq kienu magħluqin u mimlijin bi gziez ta' tħarbit bilkemm wieħed kien jista' jgħaddi minnhom. Dak il-ħin erba' suldati għaddew jiġru jkarkru manka tal-ilma u

għalqu t-triq. Sika qatgħet qalbha u f'daqqa waħda tilfet kull ħila, għajnejha nkisru, bdew idemmgħu, ħasset dwejjaq kbar jimlewlha sidirha u kienet se tinfexx tolfoq, iżda f'dak il-ħin żagħżugħ tar-raħal inqala' minn taħt il-ħajt u resaq lejn il-bhima, b'ilu l-leminija qabadha mill-maħanqa u b'idu x-xellugija beda jtaptpilha fuq għonqha filwaqt li xeħet għajnejh fuq Sika donnu biex igħidilha: "Taqtax qalbek!"

Bint Ġorġ tal-Ħobż ħadet ir-ruħ u għamlet il-ħila kif rat lil dak iż-żagħżugħ u:

"Il-Bambin bagħtek, Bastjan!" qaltlu.

Bastjan kien mir-raħal ta' Sika u joqgħod ftit bogħod minnha; hu kien intafa' l-Belt minn ċkunitu u baqa' sa kemm kiber jaħdem hemm; beda bħala tifel jaqdi lil wieħed bil-posta fis-suq, imbagħad bidel ħafna mgħallmin sakemm daħal xrik f'ħanut tal-kafè u kont tarah il-jum kollu jiġri bil-gabarre f'idu jqassam kafejiet u tejiet lill-impjegati fl-uffizzji. Il-ġurnata tiegħu Bastjan kien jaqlagħha mhux ħażin, iżda hu ma kienx f'siktu għax ma xtaqx li jibqa' dejjem xrik u dan l-aħħar kien ta' sikwit iredden b'moħħu medhi biex jara kif jaqbad xi tarf ta' negozju għal rasu. Imma mhux malajr wieħed jaqbad jaħdem xi ħaġa jekk ma jkollux flus f'idejh u Bastjan, għalkemm ma kienx batut, ma kellux flus imfaddlin.

Dik il-għodwa, wara lejl ta' *blitz*, Bastjan daħal ukoll il-Belt għax-xogħol, iżda flok il-ħanut tal-kafè fejn kien jaħdem, sab borġ ġebel u tiġrif u siġġijiet u mwejjed imkissrin u tazzi u kikkri mfarrkin; waqaf miblugħ iħares lejn dik il-ħerba kollha u wkoll wara li l-Pulizija wissewh biex jimxi, hu baqa' bla ma ċċaqlaq b'dahru ma' ħajt u b'għajnejh imsammrin fuq dik il-ħsara li tbikki; u min jaf kemm kien idum hemm li kieku ma nqalgħetx it-tifla ta' Ġorġ tal-Ħobż.

"Fejn sejra? Waħdek?" staqsa Bastjan.

"Dħalt il-Belt biex inqassam il-ħobż. Ma tafx li missieri waġġa' dal-lejl?"

"Hawn mhux qagħadek."

"Ma sibna 'l ħadd li jaqlagħna; jien biss nafhom ix-xerrejja ta' missieri billi xi drabi ġie li ġejt il-Belt miegħu; u li dal-għodu ma dħaltx hawn jien, dawn il-qantarejn ħobż kienu jibbiesu u jinħlew."

Bastjan ħass bħal ġibda għal dik ix-xbejba bieżla u qalbenija, il-ħila tagħha messitlu qalbu u għalkemm ix-

xbieha ta' wiċċha ma kienx fiha ħajr, dak iż-żagħżugħ deħerlu li bint Ġorġ kienet tiswa mitqilha deheb; hu qagħad jaħsibha għal ftit tal-ħin imbagħad:

"Tridx niġi ntik daqqa t'id?" staqsiha.

"Nibqa' nafhulek, Bastjan! u l-Bambin iħallsek ta' kull ma tagħmel magħna" wieġbet Sika bil-ħerqa.

* * *

Hekk dak in-nhar, għalkemm fil-Belt kienet qamet taħbila tal-waħx, lil dawk li kienu mdorrijin jixtru minn għand Ġorġ waslilhom il-ħobż qisu ma kien ġara xejn, u anqas il-għada jew fil-jiem ta' wara ma naqsithom il-ħobża ta' kuljum għax imbagħad Bastjan baqa' jidħol il-Belt iqassam hu l-ħobż ta' Ġorġ.

Madankollu l-ġibda li Bastjan kien ħass lejn Sika maż-żmien issaħħet u nbidlet f'xejra ta' mħabba qawwija. Dik ix-xbejba għalkemm irżina u mistħija ħasset tferfira f'qalbha meta ntebħet li kellha min iħobbha bħal ma kellhom ħbiebha, u ħasset ruħha mhix inqas minnhom. Ġorġ tal-Ħobż, li issa kien beda jikber u jegħja, laqa' b'idejh miftuħa lil Bastjan għax għarfu bħala tifel ħawtiel u tal-ħsieb; fil-waqt li dak iż-żagħżugħ ħass ruħu xxurtjat mhux biss għax kien iltaqa' ma' xebba twajba, bieżla u tal-għaqal iżda wkoll għax fl-aħħar kien seħħlu jaqbad f'idejh tarf ta' negozju u hekk ma jibqax xrik aktar.

Ġużè Galea

IT-TABIB ĠUŻE BONNICI

Għadna narawh quddiemna, bħala wieħed mill-aktar ħbieb ħabrieka tal-Malti, jaħdem bla heda u dejjem jara x'joħloq li jkun ta' ġid għal Isien art twelidna. Għadna narawh quddiemna jħabrek, u jagħti l-idijat tiegħu fil-laqgħat tal-"Għaqdiet" tagħna. Għadna narawh quddiemna fil-kitba kotrana li ħalla, u fil-għadd sabiħ ta' rumanzi li, bit-tħabrik tiegħu, raw id-dawl u xterdu ma' Malta letterarja.

Għalkemm tista' tgħid ġa għaddiet sena mill-mewt tiegħu, Ġużè Bonnici ma jista' jintnesa qatt minn min iħobb l-Ilsien Malti. Ismu ntrabat sfiq ma' l-istorja ta' Isienna. Ismu ma jmut qatt.

E. BOATS

Sbatax-il waħda ġew, minn art imgħaddba,
Ħfief fuq il-mewġa bħal għasafar fl-ajru,
Mgħammra b'għodda qerrieda biex l-imriekeb
Li ġiebu l-ħajja lill-Maltin itajru.

Ġew fil-qalba tal-lejl, biex ikun wenshom
Id-Dlam li ma jarax; bid-deh'n tal-ħjiena
Resqu bla ħoss lejn fomm il-Port u kiefra
Rażżnu ġo qalbhom kull tqanqil ta' ħniena.

U x'naf xiħadd li mtamma kien imexxi
Il-miġfna ċkejkna għala Rebħa Kbira,
Kienx beda jfantas ta' Ġieh kbir il-Għelma,
U ta' hena bla tarf ġarrabx tferfira!

Iżd'għarriexa fid-dlam kien hemm moħbija
L-Imħabba għajjura ta' din l-Art Ħanina;
Hi rat u semgħet u thejjiet imħeġ'ġa
Għal taqbida bla nifs, tajba u ħażina.

Intagħta l-Amar; minn kull borġ imwettaq
Infetħu ħluq tan-nar, u nebħu sewwa:
L-ajru mtela twerdin, damdim li jtarrax,
U xita ta' l-azzar ġiet fuq l-egħdewwa.

Damet sejra t-taqbida, għax qalbiena
Kienu ż-żgħażagħ li ġew għall-qirda tagħna;
Iżda Malta ma nsietx id-drawwa tagħha:
Tiġġieled, tirbaħ u bil-ġieħ tistagħna.

Sbatax-il waħda ġew, sbatax-il waħda
Sabu qabarhom fuq ix-xtut tal-Gżira;
Anqas waħda ma reġgħet lejn pajjiżha,
Biex tgħid il-Għajb ta' din it-Telfa Kbira.

DUN KARM

R. MIFSUD BONNICI

5—11—'39.

R. MIFSUD-BONNICI

R. MIFSUD-BONNICI

IL-GHARQA

(Imfassla fuq in-"Naufragio" ta' De Amicis)

Lit-Tabib Gużè Galea, M.D., D.P.H.

Lejla sajfija: il-kwiekeb jiddu fil-għoli tas-smewwiet biex idawlu u jwennsu l-ħolqien ta' taħthom mixħut f'ħemda u skiet li x-xhur ta' Lulju u Awissu biss jafu jagħtu. Il-baħar magħqud bajdani żied ikabbar il-ġmiel ta' dik il-lejla: ta' kull tant biss kont tisma' t-tħaxwix tal-mewġ ħafif fil-waqt li kien jitbewwes maċ-ċagħaq tal-plajja.

F'nofs dak il-lejl sewwa, daqs tletin sena ilu, vapur imdaqqas kien jarfa' l-ankri fil-port ta' Lixandra biex isiefer u jiġbed lejn Malta. Xi ġmiel ta' lejl! Iż-żiffa friska u ħelwa kienet tħajrek toqgħod hemm fuq il-gverta titpaxxa bil-wesgħa u l-firxa tal-baħar li issa beda jitlewwen bir-raġġi tal-fidda tal-qamar li kien għadu kif kiser il-mili tiegħu.

Mat-tbexbix sewwa, daqsxejn ta' tfajjel kien għadu jidher bil-qiegħda waħdu fuq borġ ħdula u ċimi mdawrin kagħka ħdejn l-arblu tal-pruwa. Kellu ħdejh kaxxa żgħira b'xi biċtejn ħwejjeġ ġo fiha u xi ħaġa tal-ikel għal ma' tul il-vjaġġ tiegħu. Wiċċu samrani, xagħru iswed tuta, qsajjar u mbaċċaċ, u, għad li ma kellux iktar minn tnax-il-sena, mill-ħarsa ftit imqita t'għajnejh u mil-leħen sħiħ ta' fommu, kien jurik li ma kienx bin it-tfissid u l-biża', iżda bin ix-xogħol u l-ħila. Min qatt kien jobsor li dak it-tfajjel kien Għawdxi, u sewwa sew minn Nadur li, ħafna minn uliedu, sa minn żmien ilu, ingħataw għal fuq il-baħar, fuq vapuri l-iktar tat-tagħbija, baħrin qalbiena, bla ma beżgħu qatt mill-qilla tal-baħar kbir jew xitwi, jew mill-qilla tal-għadu bla ħniena.

Kienu xi l-għaxra ta' fil-għodu, xħin wieħed baħri Malti deher fuq il-pruwa b'daqsxejn ta' tfajla f'idejh u, fil-waqt li resaq lejn dak it-tfajjel: "Hawn Ġann" qallu "ġibtlek sieħba ċkejkna biex ma tibqax waħdek u jkollok ma' min tgħid kelma." Ġanni feraħ u xuftejh bdew jitbissmu. It-tfajla, li bejn wieħed u ieħor kienet daqsu miż-żmien, għal-kemm ħarira itwal minnu, ħarset lejn Ġanni ftit mistħija, u bla ma lissnet kelma, qagħdet ħdejh bil-qiegħda fuq iċ-ċimi.

"Mnejn inti, tifla?" saqsieha Ġanni. "Jiena Maltija," weġbitu Kittie "sejra d-dar għand ommi, Ħal-Qormi, minn mnejn ili nieqsa tlittax-il-xahar, meta ġejt Lixandra maz-zija Zolli u issa sfajt waħdi għax l-imsejkna mietet." Ġanni baqa' sieket, daħħal idejh fil-kaxxa, ħareġ ftit tamar tad-digla u newlu lit-tifla. It-tifla ħadet u din, bi tpattija, tât lil Ġanni żewġ gallettini

Ġanni u Kittie għamlu ħbieb sewwa; kielu u lagħbu bejniethom. "Ilagħbu, ilagħbu" qallhom il-baħri fil-waqt li għadda minn ħdejhom imgħaġġel. "Ilagħbu; dalwaqt tibdew tiżfnu." U hekk ġara, għax ftit sigħat wara, is-sema beda jissaħħab, ir-riħ beda jonfoħ, il-baħar beda jitqanqal, u l-vapur beda jitbandal u jagħti għal rasu. Imma Ġanni u Kittie baqgħu hemm fuq il-pruwa, maħruġin barra minnhom bil-ferħ, mitlufin fil-logħba.

Imma jaħasra! Iktar ma beda jersaq il-lejl, il-baħar iktar beda jitqawwa. Kienu għoddhom sa jinfirdu minn xulxin, Ġanni u Kittie xħin, f'daqqa waħda, kolp ta' baħar gerbeb minn tulu fi-art lit-tifel. "Miskin Ġanni; ara għandu d-demm", għajtet Kittie u telqet b'ġirja għal ħdejh biex tagħtih kull għajnuna. Bla ma qagħdet taħsibha darbtejn, niżlet għar-rkubtejha ħdejn ħabibha, ixxuttatlu d-dmija ta' ġbinu u, bil-maktur imżewwaq ta' rasha, ksietlu l-ġrieħi ta' rasu. Minnufih Ġanni ġie 'meħud fil-kamra, imqiegħed fuq sodda ċkejkna u mgħotti b'liżar abjad. Wara ftit Ġanni stejqen, u kif ra lil Kittie quddiemu daħkilha. "Ma jħossokx aħjar, Ġann?" qaltlu t-tifla. "Iva, Kitt: issa xejn m'għandi, mur istrieħ inti wkoll, Kittie. - Il-lejl it-tajjeb". "Il-lejl it-tajjeb", wieġbet it-tifla, u nfirdu.

Imma ma kienx ilhom li ħallew lil xulxin nofs siegħa, meta riefnu kbir infetaħ fuqhom b'qilla tal-biża'. Ir-riħ beda jvenven u jsaffar mal-ħbula u s-sarsri tal-arbli, il-beraq beda jleħħ waħda f'waħda, is-sajjetti jfaqqgħu bla ma jaqtgħu; il-baħar sar bħal widien u muntanji u l-imsejken vapur tiela' u nieżel jitbandal mal-ħalel ragħwin, jistenna biss li jogħdos u ma jerġax jidher iktar. O xi kruha ta' lejl! Kont tistħajlek ta' bilħaqq fl-aħħar tad-dinja! Imma, maż-żerniq il-baħar ittejjeb; iżda l-vapur, imgħattan u nofsu mfarrak bid-daqqiet tal-mewġ qawwi, issa beda jagħmel l-ilma.

"Id-dgħajjes il-baħar", għajjat il-kaptan mill-kruċetta tiegħu—"id-dgħajjes il-baħar, għax il-vapur nieżel";—imma l-imsejken kaptan kien għadu ma jafx li mis-sitt dgħajjes

imdendlin mal-krejnijiet waħda biss kien baqa' sħiħa, għax l-oħrajn ġew imfarrkin jew meħudin mill-baħar.

Wara ħafna taħbit, il-baħrin niżżlu dik id-dgħajsa l-baħar, qabżu ġe' fiha u magħhom niżżlu xi passiġġieri. F'kemm ili ngħidlek, id-dgħajsa mtliet bħal bajda u ma kienx hemm wisgħa fejn toqgħod labra. U f'dak il-ħin sewwa, dehru resqin fuq il-pruwa, mgħannqin flimkien fuq driegħ wieħed, Ġanni u Kittie b'ħaddejhom sfajrin daqs il-qarsa tax-xemgħa.

"Wieħed minnkom biss jinżel magħna", għajjat il-baħri minn qiegħ id-dgħajsa. "Ejja inti Ġann, għax iktar ħafif u m'hemmx żmien x'nitilfu". Għal dan il-leħen Kittie nħasdet, tbikkmet u d-dmugħ qabeż minn għajnejha. Ġanni ħares lejha bil-ħniena u, kif flieha minn fuq s'isfel, fuq il-libsa tagħha, lewn il-krema, ftit il-fuq minn qaddha, sew sew in-naħa ta' qalbha, lemaħ it-tbajja' tad-demm li kienet iċċappset bih fil-jum ta' qabel meta fisqietlu l-ġrieħi ta' rasu.

Għal dik id-dehra, Ġanni ħass bħal tferfira ma' ġismu kollu, qalbu bdiet tħabbat għax, għalkemm ċkejken, fehem aħjar il-kobor ta' mħabba li biha ħabbitu t-tfajla. "Mur inti minn floki, Kitt"—qalilha minnufih Ġanni. "Immorru t-tnejn, Ġann," qaltlu t-tifla bi ħlewwa ta' mħabba; imma kienet għadha ma temmetx l-aħħar kelma, xħin baħri ieħor ħatafha minn taħt abtejha u newwilha lill-baħrin tad-dgħajsa.

Id-dgħajsa ma kenitx tiflaħ iżjed, u qajla qajla nfirdet u tbegħdet mill-vapur ta' ħdejha. Ġanni u Kittie nfexxew f'bikja; iżda, fil-waqt li t-tfajla għaddset rasha f'qiegħ id-dgħajsa, Ġanni nxteħet għar-rkubtejh fuq il-gverta, għaqqad idejh quddiem sidru u, bħal anġlu ċkejken, refa' 'l fuq għajnejh idemmgħu, bexxaq xuftejh għal talba, u reħa ruħu f'idejn il-ħniena t'Alla. Meta, imbagħad, Kittie refgħet rasha biex tagħti l-aħħar tislima lill-maħbub tagħha, il-vapur u Ġanni ma dehrux iktar.

P. Pawl Tabone o.f.m.

6/VII/'41

TAGHRIFA — F'ħarġa oħra "Il-Malti" iġib kitba fit-tul dwar is-sur Fons Marija Galea.

L-GĦOLJA

Son della terra faticosa i figli
Che armati salgon le ideali cime.
Carducci CA IRA.

Telgħin,
Bla serħ, bla nifs, bla saħħa,
Fuq wiċċhom l-għejja ta' min qed ibati,
Ta' min għax ħabb u għaliex ġarrab bosta
Fid-dinja biss hu ħati.
Qalila, mwiegħra l-għolja
Miżgħuda ħofor, minsuġin bl-għollieq,
Mimlija siġar kbar, koroh u suwed
Li jarmu waħx u dieq.
Jidrob il-blat fejn jirfsu waqt il-mixi,
Jimla riġlejhom bit-tbenġil u d-dmija,
Jidħol f'ġisimhom, iqattagħhom,
F'agonija t'uġigħ u ta' tbatija.
Jinżel fuq xbinhom l-għaraq għal fuq wiċċhom,
Uċuh magħluba sħiħ u safranin
Bis-sfura kiebja u tagħfaslek qalbek
Li tidher fil-mejtin.
Qalila, mwiegħra l-għolja
'Ma huma miexja lkoll it-telgħa tagħha,
Bla serħ, bla nifs, bla saħħa.
Telgħin.
Joħorġu l-lpup u dbieb minn qalb is-siġar,
Joqtluhom, ibiċċruhom
U fuq il-blat tal-għolja jitilquhom;
Oħrajn uħux tal-biża' dlonk jaqbduhom
U lilhom jagħ'lqu ġo għerien mudlama
Fejn tmut għal dejjem tal-Ħelsien kull tama.
X'jimporta!
Oħrajn ikomplu t-triq li qabdu huma
U meta t-tmiem ukoll fl-aħħar jaslilhom
B'idhom 'il fuq, mixħuta fl-art, mifnija:
Lil sħabhom juru t-triq li għad fadlilhom.
U tielgħa, tielgħa, tielgħa,
Bir-rieda mħeġġa ta' rikkieb f'tiġrija
Li jara l-bhima tiegħu għadha lura
U ta' l-oħrajn bikrija.
Hemm bħal qawwa moħbija ġewwa demmhom
Li tmexxihom, tlebbithom, terfagħhom
Sabiex jaslu sa fl-aħħar u jirbħu
L-imdawla quċċata
Tal-Idijali tagħhom.

ĠORĠ PISANI

EDUKAZZJONI NISRANIJA

Għalkemm il-progress materjali f'dawn l-aħħar snin mexa 'l quddiem b'passi mill-akbar, l-hena għadu mhux isaltan f'qalb il-bniedem, u r-regħba u l-kburija għadhom jaħkmuha. Hi meħtieġa u mitluba bidla, imma din ma titwettaqx qabel ma l-bniedem jagħżel triq oħra minn dik li mexa fiha s'issa u jagħraf lil Kristu bħala s-Sultan waħdani tiegħu.

Bosta kienu dawk li għomja wara t-tagħlim ta' Rousseau u oħrajn bħalu, raw jixref fuq ix-xefaq tal-ħsieb tagħhom, il-bniedem-bhima, li jista' jsir bniedem-alla,—biżżejjed għalih in-nifsu. Imbegħdin minn kull Tagħlim Nisrani, għajnejhom tgħammxu għal din id-dehra ta' frugħa u bdew ixandru t-tagħlim ħajjen ta' Nietzsche li mhux imsejjes għajr fuq il-qawwa tal-bniedem. Is-semm tnissel u biż-żmien beda jagħti l-frott. Il-Ħruxija qiegħda ssaltan, Sidt ta' għadd bla qies ta' bnedmin.

B'dana kollu l-bniedem għadu jista' jinfeda u jerġa' jersaq qrib dak il-hena li fil-bluha tiegħu tbiegħed minnu. Iżda sabiex dan jitwettaq jeħtieġ li l-ewwelnett issir bidla fit-tagħlim, u l-aktar taż-żgħażagħ, ħalli dawna, imħarrġin kif inhu xieraq, ikunu jafu jagħżlu t-triq li twassalhom għas-sewwa.

Kristu hu s-sies ta' kull tagħlim tajjeb, għalhekk l-edukazzjoni jeħtiġilha tieħu bixra nisranija, fl-irqaqat tagħha kollha; b'hekk, flok ir-regħba tibda ssaltan il-qalb tajba, flok il-ħruxija, il-ħniena. Kif naraw mill-ġrajja li qegħdin jitwettqu fid-dinja, jekk il-bniedem ma jiġix imħarreġ sa minn ċkunitu f tagħlim ta' mħabba, ma jsibhiex bi tqila li jitbiegħed mit-triq tas-Sewwa, jagħtiha għall-frugħa, u jagħma wara l-Qawwa li fl-aħħar tjassru u tagħmlu jixbah aktar lill-bhima milli lil Alla, li ħolqu xbieha tiegħu.

Mela b'"edukazzjoni" ma għandniex nifhmu tagħlim biss u xejn aktar, imma bini ta' karattru, jiġifieri, il-bniedem għandu jiġi mħarreġ f'dawk id-drawwiet tajba li fil-għaqda tagħhom, imbagħad jagħżlu bniedem minn ieħor.

F'dak li għandu x'jaqsam ma' l-edukazzjoni, hu dmirna li nħarsu l-bogħod u nagħarfu sewwa x'inhu l-għan tal-ħajja. Aħna ngħixu għal Alla, u għalhekk il-bniedem għandu jinqeda bil-qawwiet u l-ġibdiet tiegħu kollha, bħala għodda li bihom jilħaq l-għan aħħari tiegħu, 'l Alla.

Bla ebda dubju, l-ewwel ħsieb tagħna ma' tul ħajjetna għandu jkun ta' ruħna, iżda l-anqas ma għandna fl-istess ħin inħallu fll-ġenb moħħna u ġisimna; dawn ukoll tahomlna Alla, u għalihom irridu nwieġbu. Il-moħħ tal-bniedem għandu jitħarreġ u jissaħħaħ, għax aktar ma jinkiseb għerf għaqli aktar joktor it-tifħir lil Alla. Il-ġisem tagħna millbanda l-oħra ma għandniex inħalluh isaddad u jitmermer, imma f'dak kollu li għandu x'jaqsam miegħu għandna dejjem inżommu quddiem għajnejna li hu Tabernaklu ta' l-Ewkaristija, u għalhekk għandna nqimuh, imma mhux bħal ma kienu u għadhom jagħmlu l-pagani.

In-Nisrani mħarreġ kif tixtiequ l-Knisja Kattolika hu sies sħiħ u qawwi ta' pajjiżu. Għalkemm il-Knisja hi xirka li tħaddan id-dinja kollha, Hi tindehes f'qalb il-pajjiżi tal-ġnus differenti u ssaħħaħ u twettaq ix-xejriet tajba tagħhom. Kattoliku tajjeb, mela, ma jistax ma jkunx pajżan tajjeb u qalbieni, dejjem imhejji jagħti s-setgħat tiegħu kollha għall-kobor ta' Dinu u għall-ġid ta' pajjiżu.

Jidher ċar, mela, kemm hu kbir il-piż li għandhom fuq spallejhom dawk li l-pajjiż jaħtar sabiex jieħdu f'idejhom it-trobbija tat-tfal. Ħadd ma jiċħad li l-wirt spiritwali ta' misserijietu u l-ambjent li jitrabba fih għandu setgħa kbira fuq il-bniedem. Imma Alla għoġbu jagħni lill-bniedem birrieda u għalhekk dan jista' jeqred kull tebgħa li seta' wiret jew li seta' kiseb ħtija ta' tisħib ħażin. Kif qal Alessandro Manzoni : id-Din Nisrani hu triq hekk imsawra li twassal filhena lil kull bniedem ta' rieda tajba li jibqa' miexi ma' tulha, ukoll jekk fl-imgħoddi, ħtijietu kienu kbar.

Ma tqarraqx il-Kriżostmu meta qal: "X'ħidma hemm aqwa minn dik li tħarreġ moħħ iċ-ċkejken u trabbih fi drawwiet tajba?" Nistgħu kważi ngħidu li s-surmast hu Vigarju ta' Kristu, li lilu huma mogħtija jeddijiet u dmirijiet kbar, bl-għan li jtalla' rġiel sħaħ fil-biża' t'Alla—il-bidu ta' kull għerf—u li jrawwem fihom qima u mħabba lejn dawk li huma aħjar jew agħar, ogħla jew anqas minnhom—sisien li mingħajrhom ma tistax isseħħ il-paċi la fi ħdan il-familja u lanqas fi ħdan l-Istat. Kristu ma baqax li ma wigħedx ħlas sabiħ lil dawk fost is-surmastrijiet li jaqdu dmirijiethom sewwa—kull min jilqa' f'ismi anki l-iċken minn dawn, ikun qed jilqa' lili n-nifsi.

L-edukazzjoni m'hi xejn ħaġa ħafifa, u titlob dehen u għaqal kbir minn dawk li jinħatru għal dan ix-xogħol. Is-surmast jista' jixxiebah ma' l-iskultur, li jonqox sura, mhux bl-iskarpell u l-martell, imma bir-rieda tajba tiegħu li

għalhekk jeħtiġilha tkun b'saħħitha u tiġbor fiha nfisha l-għerf t'Alla, u l-imħabba lejn il-familja u lejn l-Istat li mit-tfal tal-lum qed jistenna l-irġiel ta' għada. Hekk jasal iż-żmien meta wara li l-Ħniena u l-Imħabba jaħfru l-ħtijiet u n-nuqqasijiet jibda jaħkem ix-xettru tal-Ħaqq u tas-Sewwa, u s-Saltna ta' Kristu tnissel il-hena f'qalb il-bnedmin.

Ż. A.

"AIR RAID" BIL-LEJL

Għaddej jofroq il-ħemda
Tal-wisgħa msaħħab tas-smewwiet dalmija;
Iżiġġ minn sħaba għal sħaba
Donnu għafrit maħrub, f'lejla waħxija.
Qisu t-tvenvin ta' ġwienħu—
Jidwi fil-beraħ b'ħoss imgħaġġel, tqil...
Tbaqbiq ta' qalb ħajjiena
F'dagħdigħa mqita ta' tħarbit u qtil.
U fl-ajru hemm rogħda tkexkxek
Donnu t-tferfir tal-mewt fid-dlam moħbija
Għaddejja bħal dell iswed
Biex tiżra' kull fejn tmur ħsarat u dmija.
W'il fuq, 'il fuq, imbiegħda
Lil hemm mis-sħab imċarrat, bajdanin
Il-kwiekeb qishom ġawhar
Fil-firxa tas-sema iswed imxerrdin,
Jirtogħdu... Jpetptu mbikkma
Iħarsu lejn xulxin, b'ħarsa miksura
Bħal kieku mbeżża' għax jifhmu
Kemm dmugħ u niket taħthom hemm mistura.
U l-għadu għaddej...igerger...
Fil-bliet w irħula 'l hawn u 'l hinn imxerrda,
In-nies, qalbhom ittaqtaq,
Ifittxu ġewwa l-blat il-kenn mill-qerda.
Ġod-dlam t'għerien imqatta'
Bid-daqqa tal-baqqun, taħt l-art miġbura
Jitħalltu f'ħajja waħda
L-għani w il-fqir mill-istess hemm maħqura,
Flimkien jintasbu u jaqsmu
L-imrar ta' għommthom w il-ġrajjiet tal-qalb,
Flimkien jintgħaqdu b'rabta
Sħiħa, li ma tinħallx, ta' mħabba u talb.

Jitolbu... għax hekk din qalbna
Meta triqtna tiswied b'dell is-Salib
W imweġġa' bid-demm tqattar
Taħt it-toqol tal-ħajja fit-tiġrib;

Tħoss ġewwa fiha l-ħtieġa
Li tarfa' għajnejha 'l fuq lejn is-smewwiet
W issejjaħ 'l Alla tagħha
Għax tagħraf li mhi xejn ħlief trab w irmied.

Jitolbu... Quddiem xbieha
Ta' l-Omm ta' l-imnikktin, flimkien ma' wliedha
Titlob omm oħra mdejqa
Għal żewġha li jinsab miskin fil-ġlieda,

Titlob biex il-Madonna
Tħarsu mill-għadu w iżżommulha sħiħ
U treġġgħu lura f'daru
Fuq fommu bit-tbissima tar-rebbieħ.

U l-għadu jdur bħal seqer,
Jgħarrex... ifittex biex isib id-debħa,
Biex jaħbat fuqha f'daqqa,
U jaħkimha f'dufrejh b'għajta ta' rebħa.

Imbagħad it-tvenvin joqrob...
Dejjem jiżdied... imkarkar bħal tnehida
Twila... maħnuqa .. mkarrba...
Donnha tal-ljun fil-qilla tat-taqbida.

U mat-tvenvin... tisfira...
Li tkessaħ demmek bit-tkexkix tal-bard
Bħad-daħka kiesħa, mwerżqa
Tal-mewt kif tolqot l-għadu u tixħtu fl-art.

Imbagħad... hekk f'daqqa waħda,
Ragħda li tqanqal l-art... w ilsna ta' nar
U dħaħen suwed fl-ajru
U xita ta' ħadid, ġebel w azzar.

W għajjat w ilfiq u biki
Ta' min imbeżża' jara l-mewt b'għajnejh
W iħoss tferfir ġwenħajha
W il-minġel kiesaħ tagħha għaddej minn ħdejh.

U krib li jidħol f'qalbek
U jislitlek id-dmugħ... w ilħna għajjiena
Ta' min fl-aħħar taqbida
Wiċċu fit-trab mixħut, qed jitlob ħniena.

U bliet w irħula mġarrfa
U djar u knejjes mis-sisien maħsuda...
Hekk kif mill-ħamla, mqaċċta,
Is-siġar tal-widien jaqgħu mimduda.
U taħt il-fdal imħarbta,
Bla nifs, bla dawl, f'qabar mudlam midfuna
Iġsma bla għadd imtertqa
Mill-qawwa ta' l-azzar fi trab midħuna,

Iġsma ta' tfal, ta' żgħażagħ,
Ta' nisa u xjuħ milquta mingħajr ħtija
Li mgħargħra f'demm iħammar
Jitolbu 'l Alla ħaqq minn dil-kefrija.

* * *

L-għadu tbiegħed... qed jaħrab
Kif jaħrab il-qattiel, li għall-għarrieda
Jagħti fid-dlam id-daqqa
W irid jostor fid-dlam idu qerrieda.
U fl-ajru t-tvenvin jonqos
U fi tnehida jmut mitluf mar-rjieħ
Kif tmut wara t-taqbida
L-għanja li tgħanni l-mewt b'leħen rebbieħ.

Għadda... warajh fuq trieqtu
Ħalla radda fuq l-art tħammar bid-demm
U ħruq ta' bini jdaħħan
W irmied u għera u dlamijiet ta' hemm.
Hemm fejn il-ħajja darba
Kienet twarrad u tfuħ b'ward ir-rebbiegħa
W il-ġmiel ta' bini u toroq
Kienu jsaħħru l-għajnejn b'tiżwiq id-dija,

W in-nies kienet tgħix hienja
Fil-ħidma ta' kulljum, fil-wens mistrieħa
Ta' qlub tixgħel bl-imħabba
F'ħajja li ma tafx dell, dejjem ferrieħa.
Illum weħidha ssaltan
Il-mewt ħajjiena b'wiċċha mqit, musfar,
Imdawra b'rebħ qillitha:
Niket u ħerba u dmugħ u skiet w imrar.

* * *

Zdiedet fis-sema l-ħemda
U swied iktar id-dlam f'wiċċ il-ħolqien
Donnhom biex jaħbu f'dellhom
Ħruxija hekk kiefra li le jinsa ż-żmien.

J. Delia S.J.

Kulleġġ S. Lwiġi, B'kara
15 t'Awwissu 1941

MISSIRIJIETNA U AĦNA

Jixxiebhu l-Maltin tal-lum mal-Maltin ta' dari? Hawn min igħid le u hawn ukoll min igħid iva. Mingħalija jidhirli li għad nistgħu nħabbtuha ma' missirijietna f'aktar minn ħaġa waħda; fi ħwejjeġ oħra imma, huma jgħadduna bil-qabda.

Missirijietna wrew qlubija tal-għaġeb fit-taqbid bla heda li ta' sikwit kellhom mal-egħdewwa u mal-ħakkiema barranin li f'idejhom waqgħet Gżiritna. Ġrajjiet Malta ġew miktuba bid-demm tal-qalbiena, li waqgħu għall-ħelsien tagħha quddiem Sant'Jiermu, u fuq is-swar tal-ibliet tagħna fi żmien it-Torok... fit-tislit mal-Franċiżi, li għax b'saħħithom dherilhom li d-dinja kellha tkun tagħhom. Ġrajjiet missirijietna ġew ukoll imnaqqxa fuq l-irħam u l-bronż b'lewn ħamrani, għax ma beżgħux iċarċru demmhom quddiem bibien il-Belt Ewlenija tagħna jew bħal Dun Mikiel Xerri, imtertqin bil-balal *ġo misraħ*, fil-Belt.

Ftit qabel ma faqqgħet dil-gwerra faħxija, kont nisma' min igħid: "Issa taraw kemm sa jibżgħu l-Maltin! Dak agħjat u tixhir li jinstemgħu ma' l-ewwel bomba li tit-waddab!".... U l-gwerra ġiet, u l-bombi niżlu fuqna bħax-xita, waqqgħulna djarna u qatlulna 'l niesna. Madankollu l-Maltin ġarrbu hemmhom b'sabar u bi qlubija, li għaġġbu saħansitra lill-istess egħdewwa li qabel ma ħaqruna hedduna li kellhom jagħmluna lsiera tagħhom fi żmien jumejn. Ġrajjiet Malta l-lum huma sbieħ daqs ġrajjiet l-imgħoddi!

Missirijietna kienu nies ħielsa, iħobbu l-libertà u għal-hekk kienu jħossu rwieħhom kburin. Kull darba li l-gvern ta' dawn il-gżejjer ġieb ruħu ħażin magħhom... mexa bla ħaqq u bla ġieħ... ħaqarhom f'kelma waħda, huma qamu, u wrew xi jsarrfu. L-Istorja ta' Malta hi xhieda ta' dan u fost il-qalbiena li għollew mit-tkasbir il-jeddijiet tagħhom biex igħadduhom bla mtiefsa lil uliedhom u lill-ulied ulied-hom... niltaqgħu ma' Mannarinu u ma' Braret! u ma' ħafna oħrajn...

L-istess bħal ta' qabilna aħna nħobbu l-libertà u alla-ħares min imissilna! U t-tbatijiet kollha li l-lum qegħdin inġarrbu, qegħdin inġarrbuhom fl-isem tal-libertà. Aħna

ġens żgħir tabilħaqq, imma ġens ħieles u għalhekk ġens kburi ! Smajthom lil ħuti li l-għadu xeħet il-barra minn djarhom wara li qeredhomlhom, u fil-waqt li fuq xufftejhom tferrxet tbissima li fis-skiet tagħha tfisser Rebħa, jien smajthom itennu : "Ħalluhom jaħqruna... ħalluhom jaħarqulna ħwejjiġna... b'daqshekk x'ġara ? basta nibqgħu ħielsa u ma naqgħux taħt idejhom !" Dawn huma l-veri Maltin, li jagħmlu ġieħ lil arthom u lil isimhom !

Iva ! il-Maltin tal-lum f'dan ukoll jixbhu lill-Maltin ta' dari.

U fiex ma nixbhuhomx ? Forsi fil-fidi qawwija tagħhom, dik il-fidi li kif qal Kristu, iġġorr il-għoljiet u twarrab kull xkiel...

Il-lhud kellhom drawwa jgħidu : "Missirijietna fik ittamaw, ja Mulej, u huma qatt ma ġew mistmerra !" Dalkliem nistgħu ngħiduh ukoll mill-Maltin tal-qedem, għax huma dejjem qiegħdu tamithom f'Alla u qatt f'saħħithom, fi sbuħithom jew f'għerfhom. Il-knejjes kbar u għonja li ħallewlna... id-djar għall-foqra, għall-iltiema... l-isptarijiet li tellgħu bi flushom jixhdu dil-fidi sħiħa, dit-tama tal-għaġeb u fuq kollox dik l-imħabba ewlenija, li hi l-ħajja u r-ruħ ta' għamilhom.

Il-lum il-Malti ddgħajjef xi ftit u ħajtu m'għadhiex nisranija kif iridha Pawlu, li Missirijietna laqgħu fosthom f'dik il-għodwa xitwija taħt sema ta' theddid u fost ilħsejjes tar-ragħad u t-tvenvin tar-riħ. Dan in-nuqqas f'ħeġġitna ġej mill-istess progress li għajjiena, marradna u mewwitna. Minflok ma morna 'l quddiem morna 'l ura bħal qabru, hekk kif darba għanna Dun Karm fil-poeżija "Progress."

Sejrin 'l ura bħal qabru...
Fid-djar mietet is-Sliema
Min dineb jarġa' jidneb
U ma jridx jaf b'indiema.

....

Fil-"business", fil-Pulitka
Gideb tnassis bla qies
Kollox Arblu ta' Mejju
Min tala' fuq sar nies.

U l-marella tad-dinja
Tithabbel kull ma tmur
Għax lil min jaf isewwi
In-nies bagħtitu jdur.

U ġralna li aħna tħabbilna wkoll ma' din id-dinja u f'din id-dinja mgħaġġla u ġerrejja, dinja bla sabar, bla heda u bla mistrieħ.. imma ġralna wkoll li bla mistħija ta' xejn, għandna l-ħila ngħajtu :

Imma għandna l-ajruplani
It-talkie, l-wajjerless,
Evviva s-seklu tagħna,
Is-seklu tal-progress.

(Dun Karm.)

Il-Maltin il-lum huma qalb waħda għax il-hemm u n-niket għallimhom jingħaqdu. Jeħtiġilhom issa li fil-ħwejjeġ t'Alla u tar-ruħ jimxu fit-triq lilhom mifruqa minn missirijiethom, u hekk isseħħ it-talba li bl-eluf ġiet imqassma fl-ibliet u fl-irħula tagħna.

Bierek din l-art għażiża
"Sultana tar-Rebħiet ! Tas-Sliem Qawsalla !
Missirijietna bik rebħu l-egħdewwa ;
Newwel dik l-Id qaddisa
Seddaq l-Emmna ta' Malta,
U tagħna kun int l-Omm, il-Ħajja, l-Ħlewwa."

Brother Amedy.

M. KISSAUN—"*Il-Ħajja tar-Re u r-Reġina Tagħna.*"

Waslitilna t-tielet edizzjoni tal-ktieb "Il-Ħajja tar-Re u r-Reġina Tagħna", miktub minn M. Kissaun, awtur ta' kotba oħra bil-Malti. Din l-edizzjoni ħarġet bis-saħħa tal-"British Council" li ilu jaħdem żmien fostna għall-kultura Anglo-Maltija. Kissaun jistħoqqlu t-tifħir tagħna l-ewwel-nett, għax il-ktieb hu miktub tajjeb u bi stil mexxej, u t-tieni għax fi żmenijiet imħawda bħal dawn għaraf jagħti ktieb ieħor bil-Malti.

ILĦNA TA' QNIEPEN

Mill-knisja ta' San Ġwann, b'ħoss tqil u mdejjaq,
Nisma' jitriegħed leħen ta' qanpiena;
Warajh iwieġbu oħrajn: f'siegħa ta' dwejjaq
Donnhom mis-Sema qed jittallbu ħniena.

—Ħniena u Mħabba u Sliem lil dawk il-ħlejjaq
Li qed jiġġieldu, u mill-ġlied għajjiena;
Mulej, il-ġnus mill-Marda kiefra fejjaq,
Ar'hom resqin għal mewt, siekta w ħosbiena.—

Mhux intom, Qniepen, li fl-eħrex taqtiegħa
Dwejtu, qalb waħda, 'l fuq mill-ħsejjes kbar,
U tlabtu jieqaf it-taqtigħ u n-nar?

Leħenkom fil-qalb jidħol u jagħniha
B'rabta ta' mħabba u bid-dmugħ ta' ndiema,
U jtenni b'leħen kiebi: Sliema! Sliema!

Ġużè Chetcuti.

Għanjet in-nies b'ġieħ lil San Duminku

Kalaroga, Bolonja u Malta,
Faħħru bl-għana l-Qalbien tat-twemmin,
Dak li għattab il-ħila għadwija,
U s-sliem radd lill-Insara mħabbtin.

Xandâr tal-Mulej,
Kun lilna l-Mexxej.

Faħħru bl-għana s-Selliet ta' Bin Alla,
Dak li rażżan qillet il-Albin.
U x'ħin leħħ bit-tgħakkis wisq imqaddes
Idda wkoll Kewkba t'Alla 'l-bnedmin.

Xandâr tal-Mulej,
Kun lilna l-Mexxej.

Faħħru bl-għana d-Dawwâla wis-Susan,
Dak li bjudet xbubitu għażż sew,
U biex jeħles l-imtarrfa f'tiġrifa
Kibes b'nar, nxegħel b'ħerqa tassew.

Xandâr tal-Mulej,
Kun lilna l-Mexxej.

Mag.

MUSBIEĦ IL-LEJL

Ix-xemx thenni dinja sħiħa,
B'dawlha taħkem il-ħolqien,
Għalkemm kbira, għalkemm sbejħa,
Ma tarax li nara jien.

Fid-djar kbar tal-għonja tidħol,
Tara l-ħajr fuq ħafna wċuħ,
Tbus ħaddejn imwarrda w ħelwa,
Tbus f'waqt wieħed mitt elf ruħ.

Hi li tħaddan wiċċ il-baħar
Meta l-mewġ jimla w jifrigħ;
Ħajja tnissel fuq il-ħdura,
Fuq il-ward tal-ġonna sbieħ.

U f'xi sptar fejn nies marida,
Imxennqin, jitolbu s-serħ,
Taf iż-żiegħel, tnessi n-niket,
Tiftaħ għajn ta' riżq u ferħ.

'Ma b'daqshekk, bil-ġmiel ta' ġmielha,
Ma tarax li nara jien:
Ngħix ġo ħofra f'saltna mdallma,
Dlam mad-dwar, dlam kullimkien.

U minn hemm b'għajn ċkejkna ngħasses
Żewġt iqlub fl-art mimdudin:
Rajthom f'ġenn qegħdin jitbewsu,
Rajthom f'seħer imgħannqin,

U minn fommhom smajt il-kelma
Fil-baħħ kbir imriegħda ddub,
Min qatt jista' l-ġibda jfisser,
Ġibda u rabta f'dawk il-qlub?

Kbira w sbejħa x-xemx. B'dijitha
Timla l-wisa' tal-ħolqien,
'Ma fis-skiet ta' filgħaxija,
Fl-ogħla saltna tal-ħolqien,

Waħdi ngħarrex fejn żewġ żgħażagħ
Ħalfu għaqda mingħajr tmiem;
Qalbi nixgħel fid-dlam qabri,
Waħdi ngħix f'saltna ta' sliem.

Gużè Chetcuti.

IL-MALTI

Il-ħsieb ta' dir-rivista hu :

- li xxerred il-letteratura maltija
- li taqbeż għall-jedd li għandu l-Ilsien Malti, u turi ġmielu u ħtiġietu
- li tnissel ġibda u mħabba għall-kultura tabilħaqq maltija
- li tagħmel il-qalb lill-kittieba tagħna
- li tħarreġ lill-Maltin fil-qari tajjeb u fejjiedi bil-malti.

Għinu fit-tixrid ta' dir-rivista li tul ħajja ta' sbatax il sena ma ratx ħlief mewġ qawwi ta' mibegħda u ta' taħbit —imma fl-aħħar rebħet.

Min ikun irid xi tagħrif, jikteb lis-Segretarju, Empire Press, il-Belt.

I cannot doubt we have the strength
to carry a good cause forward.

WINSTON CHURCHILL

Aħna nibqgħu nitqabdu bla heda, kbir kemm ikun kbir it-twegħir, għal dan l-Ilsien li twieled magħna, li, b'imħabba, aħna nsejħu: Ilsienna. Nitqabdu biex nagħmluh isbaħ u akbar, agħna fil-ġrajjiet tiegħu, maħbub u miqjum. Nitqabdu, sħaħ fil-fehma li nirbħu darba għal dejjem u ngħaffġu taħt riġlejna qawwija l-Mibegħda, il-Ħjiena, il-Għira.

Direttur : Mons. Dun KARM PSAILA
Asst. Direttur : Ġużè Chetcuti

Ħlas 1/6 fis-sena. Ktieb wieħed -/6

Kull xorta ta' kitba tinbagħat lil Ġużè Chetcuti, "Empire Press", 266, Triq San Pawl, il-Belt.

Dak li hu ħlas tar-rivista jinbagħat lill-Avukat A. Buttigieg, B.A., LL.D. 266, Triq San Gejtanu, Ħamrun jew lil K. Buttigieg, Empire Press, Il-Belt mal ħlas tingħata l-irċevuta.